

Distichs of Cato

Ed. Cox 1972, 1-42.

2.1 Mann sceal þurh his modes snoternysse hine sylfne geglengen to wisre lare.

1.1 Ne beo þu to slæpor ne to idelgeorn, forðam þe se slæp & þæt idel fet undeawas & unhælo þæs lichoman.

1.2 Ðæt we cweðaþ, þæt seo betst æfter gode þæt mon sie gesceadwis & gemetgian cunne ægðer ge his spræce ge his swigan, & wite hwænne he gespræcan hæbbe & hwonne him geandwyrð sie.

1.3 Ðonne ðu oþerne mon tæle, ðonne geðenc ðu þæt nan mon ne bið leahterleas.

1.4 Ðeah ðin wif ðe hwæne to wrege, ne gelyf þu to hraðe, forþam þe hie weorðað oft manegum to feonda, forðam þe he bið þæm hlaforde holdra þonne hira, forðam hi oft hatiað þæt se hlaford lufað.

1.5 Ne flit ðu wið anwilne monn, ne wið oferspræcne; manegum menn is forgifen ðæt he spræcan mæg, & swiðe feawum þæt he seo gesceadwis.

1.6 Wite ðæs maran ðanc ðe ðu hæbbe ðonne ðæs þe ðe monne gehate ne hopa þu to swiðe to ðam ðe þe mon gehate: ðær lytel gehaten bið, þær bið lytel alogen.

1.7 Ne beo ðu to anwille, forðam þe is geliclicra þæt ðu seo mid rihte oferstæled, þonne ðu oferstæle oðerne mid woghe; þæt bið sæ mæste weorðscype, þæt monn cunne ryht gecnawan & hit ðonne wille geðafian.

1.8 Sprec ofer embe oðres monnes weldæde þonne emb ðine agna, & cyð ða manegum monnum.

1.9 Ðonne þu eald sie & manegra ealdra cwydas & lara geaxod hæbbe, gedo hi ðonne ðam giongan to witanne.

1.10 Þeah þe monn hwelces yfeles onhliges, & þu ðe unscyldigne wite, ne rex ðu hwæt hi ræden oððe runien; heo teoð þe þæs ðe hie him sylfe ðencap.

1.11 Þonne þu geselghost sio, þenc þonne þæt þu mæge unselða gedolian gif heo ðe on becumen: forðam þe se ende & þæt angin ne bið ealne weg gelic.

1.12 Ne hopa ðu to oþres monnes deaðe: uncuð hwa lengest libbe.

1.13 Ðeah þe earm friond lytel sylle, nim hit to miccles þances.

1.14 Gif ðu earm weorðe, geþenc þæt ðu hit eaðe geþolie: geþenc þæt þe þin modor nacodne gebær.

1.15 Ne ondræd þu þe deað to swiðe; ne geleofað monn noht myrges þa hwile ðe he him deað ondræt.

1.15 Ne forgit þu hine þeah ealne weg, þy læs þu þolige þæs ecan lifes.

1.16 Gif ðe mon mid yfele leanige þæt þu to gode do, ne wit þu hit no gode, ac warena þe sylne.

1.17 Ðy oftor mon gehylt þæt he hæfð, gif he him ondræt þæt hit oþsceote; ðy mon dælð spærlice þe mon nyle þæt hit forbærste.

1.18 Gif ðu bearn hæbbe, lær þa cræftas, þæt hie mægen be þon libban; uncuð hu him æt æhtum gesæle.

1.18 Cræft bið bætera þonne æht.

1.19 Ne gehat þu nan þinge twia: hwæt sceal hit þe eft gehaten, buton hit wære ær alogen.

1.20 Ne becyp ðu þin wiotod on wen: wite maran þanc ðæs þe ðu hæbbe, þonne þæs þe þu þe wene.

1.21 Ne beo ðu to yrsigende: of yrsunge wexð hatunge, & of ðære geþwærnisse lufu.

1.22 Ðær þær þu niede yrsian scyle, gemetga þæt þeah.

1.23 Forbær oft ðæt þu eaðe wrecan mæge: geðyld bið middes eades.

1.24 Help ægðer ge cuðum ge uncuþum þær þu mæge; uncuð hwær hwa oþres ðurfe.

1.25 Ne wilna þu ofer þine mæð to witanne embe þa hiofenlican þincg; forþon ðu eart eorðlic mon, axa þe æfter þam.

- 1.26 Ne beo ðu on þinum yrre to anwille, forþon þæt yrre oft amyrrað monnes mod þæt he ne mæg þæt ryht gecnawan.
- 1.27 Beo gehealden on ðæm þe ðu hæbbe: unpleolicre hit bið on lytlum scipe & lytlum wætre, þonne on micclum scipe & micclum wætre.
- 1.28 Ne wen þu na þæt se yfla auht godes gestryne mid his yfle, forðam þeah hit sume hwile forholen beo, hit bið æt sumum cyrre open.
- 1.29 Ðonne þu geseo gingran mann ðonne ðu sie, & unwisran & unspedigran, þonne gepenc ðu hu oft se ofercymð oþerne, ðe hine ær ofercom: swa mann on ealdum bigspellum cwið, þæt hwilum beo esnes tid, hwilum oðres.
- 1.30 Ne sec ðu no þurh lietas hu þe gewurðan scyle, ac do swa ðu betst mæge; eaðe gerædeþ god his willan be ðe & þine ðearfe, þeah he hit þe ær ne secge.
- 1.31 Forlæt þæt þu næbbe to oþres monnes gode andan, forðam þu swencst ðe sylfne swiðor þonne hine.
- 1.32 Ne beo þu ormod þeah ðe sie unriht gedemed; lyt monna wyrð longe fægen þæs ðe he oðerne bewrencð.
- 1.33 Gif ðu wið hwone sace hæbbe, & git þonne gesemede weorðen, ne wrec þu no ða ærran yfelo, buton hie mon eft niwige.
- 1.34 Ne do ðu nauðer: ne ðe sylfne ne here, ne ðe sylfne ne leah: ægðer þara is dysigra manna ðeaw, þe swincað æfter leasgylpe.
- 1.35 Þæt is heah wisdom þæt wis mon liccette dysig, & þæt is ðæt mæste dysig, þæt dysig monn liccette wisdom.
- 1.36 Swa mon ma spricð, swa him læs monna gelyfð.
- 1.37 Gif þu hwæt on þin druncen misdo, ne wit þu hit no ðam ealoð, forðon ðu his weolde þe sylf.
- 1.38 Nafa ðu to yfel ellen, þeah ðe hwylc unwilla becume; oft brincð seo wyrd þone willan, ðe eft bið andergylde.
- 1.39 Ne wurðe þe næfre to þys wa, þæt ðu þe ne wene betran, forþon þe se wena þe ne forlæt næfre forweorðan.
- 1.40 Ne ceos nænne monn be his æhtum, ne ðina agna ne amyr; monig mon hæfð micel feax on foran heafde & wyrð þeah færllice calu.
- 1.41 Bisna þe be sumum menn, for þam þe ælces monnes lif bið sumes monnes lar.
- 1.42 Ne forswiga þu no þæt untala gedon sie, þylæs þe menn wenan ðæt hit þe licige.
- 1.43 Gif ðe mon mid ryhtre scylde brocige, geðola hit wel & beo his wel geðafa.
- 1.44 Sprec ðe gemetlice & eac swa gebær, ðy læs þe monn leasunga tio þær þu wene þæt ðu þina cysta cyðe.
- 1.45 Ne hlyst ðu no ungesceadwises monnes worda, forþam hæfð monig man ðone undeaw, þæt he ne con nyt spreca & ne mæg þeah geswugian.
- 2.2 Hit byð dysig þæt man specra ær þone he þænca.
- 1.46 Ne rec ðu weamodes wifes worda, for þam ðe heo þe wile oft mid wope beswican.
- 1.47 Ne ondræd þu ðe deað to swiðe for nanum wite; ðeah he ðe ful god ne ðynce, he bið ælces yfles ende, & ne cymð he næfre ma.
- 1.48 Forseoh ðisse worlde wlenca gif ðu wille beon welig on ðinum modo, forðam þa ðe ðæs welan gitsiað hie bioð symble wædlan & iermengas on heora mode; ac bio gehealden on ðinum gecynde: þonne hæfst þu æfre genoh.
- 1.49 Gif ðu ðin agen amyrra, ne wit ðu hit no gode ac warena ðe sylfne.
- 1.50 Bruc þinra æhta þa hwile þe ðu hal sie; se unhala gitsera ah þæt feoh & nah hine sylfne.
- 1.51 Gepola þines hlaforðes yrre & þines lareowes & his word swiðe wel, þeah he ðe cide.
- 1.52 Gif ðe ðynce þæt ðu to wræne sie, wit þæt þinre ceolan, forþam seo ceole is ðære wambe freond, þanon þe cumað þa unnyttan lustas.

- 1.53 Dysig mon him ondræt nietenu & wulfas, & ne ondræt þone mon ðe hine tala lærð.
- 1.54 Gif þu strengo hæbbe, bruc ðære to nytte.
- 1.55 Gif ðu wille godne hlisan habban, ne fæгна ðu nanes yfeles.
- 1.56 Liorna a hwæthugu; ðeah ðe þine gesælða forlætan, ne forlætt þe no þin cræft.
- 1.57 Ne beo þu to oferspræce, ac hlyst ælces monnes worda swiðe georne: forðam þa word geopenigað ælces monnes willan & his þeawas, þeah hie heo hwilum behelien.
- 1.58 Gif ðu hwylcne cræft cunne, bega þone georne: swa swa sorga & embhogan geycan monnes mod, swa geycð se cræft his are.
- 1.59 Leorna a hwæthwugu æt ðam wisran, þæt þu mæge læran þone unwisran: ægðer þara is swiðe nytt weorc & gerisenlic.
- 1.60 Gif ðu wylle hal beon, drinc ðe gedæftlice; ælc oferfyll & ælc idel fett unhælo.
- 1.61 Ne læt þu no unlofod þæt þu swytele ongite þæt licwyrðe sie.
- 1.61 Þær þe oht tweonige, lofa þæt gemetlice, þy les þe mon leasunga teo.
- 1.62 Ne truwa þu no smyltum wætre, ne bilwitne monn ne forsioh: oft stille wæter staðu breceð.
- 1.63 Ongin þæt þe to onhagige, for treowlicre is be stæðe to rowenne þonne ut on sæ to seglianne.
- 1.64 Gif ðe æt sældum to sæle, ahcsa ðe hwæðer ænegum ær swelc gesælde; ðonne meaht ðu hit ðy eð geðolian.
- 1.65 Ne flit ðu no wið ryhtwisne mon & wið unscyldigne, forþam þe god wricð unrihte domas.
- 1.66 Þeah þe þin cald gefera abelge, ne forgit þu gif he þe æfre ær gecwemde.
- 1.67 Ære mid þinum oxum & offra mid þinum recelse: dysige bioð þa men þe wenap þæt hie cwemon gode ðonne hie cwellað hiora oxan.
- 1.68 Ælce dæge ðu bist onnouðe, ælce dæge ðu scealt gode þoncian þines lifes.
- 1.69 Þeah ðe monig mon herige, ne gelyf ðu him to wel, ac gepenc þe sylf hwæt his soðes sie.
- 1.69 Læt ðe sceamian ðæs hlisan, gif ðe monn on lioge; fægne þæs, gif ðe mon soð on secge & þeah gemetlice.
- 1.70 Mencg a þa blisse wið þære unrottesse; forþam gif hiera oðer bið oht longe butan oðrum, þonne bið his ungemet, & ðu meaht þe unyð onberan þæs ðe onbecymed; forðon hira nauðer ne mæg bion æltere buton oðrum, ðon ma ðe wæt mæg bion butan drygum, oþþe wearm buton cealdum, oððe leoht butan ðystrum.
- 1.71 Liorna manega bec & gehyr monig spell; wite ðeah hwylcum þu gelyfan scyle: feola writað menn ungelyfedlices.
- 1.72 Ne mer ðu ðæt ðu hæbbe, ðy læs þe geðearfige to oðres monnes.
- 1.73 Ne rec ðu to swiðe hu sio wyrd wandrige; se ðe fullice ðas world forsiohð, ne ondræt he him noht swiðe deað.
- 1.74 ðonne hit æfre geðwærost sio, ondræd þe ðonne ungeðwærnesse, & þonne hit ðe frecnost þynce, wen ðe þonne frofre & sælða.
- 1.75 Bið a getriowre þonne þe mon to gelyfe, þy les menn wenen ðæt þu nane trioðe næbbe buton wið leasan.
- 1.76 Se ðe him ealne weg ondræt, se bið swylce he sie ealne weg cwellende.
- 1.77 Gif ðu ðe wille don moniges beteran, þonne do þu ðe anes wyrsan.
- 1.77 Gif ðu wylle þæt ðe monige olæcon, þonne olæce ðu anum swiðe georne.
- 1.77 Gif ðu þonne nylle nanum olæcan, forlæt þonne eal ðæt þu age buton wiste & wæda & to swylcum tool swylce ðu cunne; olæce þonne gode anum & ne wilne nanes monnes olæcunga.
- 1.78 Gif þu wilt æt manegum menn habban þæt ðe licað, þu scealt eac æt monegum menn geðolian þæt þe ne licað.
- 1.78 Gif ðu wilt æt anum menn habban þæt þe licað, þu scealt him oft geðafian ðæt þe ne licað.
- 1.78 Ne meaht ðu æt nanum menn habban his good, buton þu mæge hwilum his yfel geðafian: forðam þe nan þincg nis ful good buton gode anum.

1.79 Styr þeah ælces yfles swa þu swiðost mæge, swa ðeah þæt þu hit to wyrsan ne gebringe: ne bið þæt yfel to nohte gebet, ðe bið to wyrsan gebroht.

1.79 Gemet ne secð nan selre.

1.80 Gif ænig mon bið a ðe unwiorðra þe hine monig wis mon forsihð, ðonne bið ælc dysig mon þe unweorðra ðe he mare rice hæfð.

2.3 On ælcere ea swa wyrse fordes, swa betere fises.

2.4 Hweðer sceal cepinge þe lofigen: þe se þe heo syllen sceall, þe se þe heo byggen wyle.

2.5 Wa þære þeode þe hæfð ælðeodigne cyng ungemetfæstne, feoh georne, & unmildheortne for on þære þeode byð his gitsung, & his modes gnornung on his earde.

1.81 Se ðe anwaldes wilnað ofer his hlaford, for twam þingum he his wilnað: oðer twegra, oppe he wile þone hlaford lecgan under hine, setlian him mid þæt he sitte sylf ðe ufor; oððe he wolde þone hlaford hebban upp ofer hine sylfne & stigan himsylf æfter & eac on hangian, scufan ðeah simle ðone hlaford beforan.

2.6 Ne acse þu nanre wicce rædes, ne sech þu riht æt deaden: soðlice god ascuned swylce þing.

2.7 Ne nym þu medsceattes, for heo ablændeð wisra manna gedancas & wændeð rihtwisra word.

2.8 Ac sanctus Agustinus sæde swiðe swutul bispell by ðy: gif ma manna wilnode on anre ðeode anwaldes þonne an, þæt hit wære þam gelicost ðe we oft secgan hyrdon, þæt sume wyrmas wæren giond eorþan, & eac sume fisas ut on sæ, þe habbað monuga heafdu & habbað þeah an bodig.

2.8 Þonne nellað þa heafdu eall anes weges.

2.8 Ac gif ðe heafdu anes weges nellað, þonne sceal þæt bodig bion þy bysigre.

2.8 Tihð þara heafda ælc his wegas & lið þæt bodig unnyt, bute þæt hit halt þa heafdu þæt heora ælc ne mot oðer fretan.

2.8 Gif hit ðonne gewyrð þæt þa heafdu to ðam stronge gewiorðað, & hiora ælc swa swiðe tihð fram oðrum þæt þæt bodig toberst, ðonne forwiorðað þa heafdu eall, & eal þæt hiom on hangað.

2.8 & he sæde eac þæt sume wyrmas wæren & sume fisas þe hæfdan an heafod & monigne steort.

2.8 Ða steortas he sæde þæt hulpan ealle þæs heafdes, & þæt heafod heora ealra.

2.8 Hio hebbað up þæt heafod & him beforan scufað.

2.8 Þæt heafod & þa eagan him wisiað weg, & hie fedað & feriað & hie him folgiað.

2.8 Swa bið eac feola wuhta on worlde þe hæfð fela fota.

2.8 Ealle ða fet hebbað up ðæt heafod, & þæt heafod hie fereð & nereð.

2.8 Ac se hrefn, ðe sume menn hatað crabba, ne færð naht gefædlice mid twam heafdum, ðeah he monigne fot hæbbe.